

ارائه مدل ساختاری نقش میانجی همدلی در رابطه بین بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری در

دانش آموزان دختر شهر اصفهان

سمانه آقابابایی^۱، محمدحسین پاکدل^۲، لیلا باباپور^۳، ساناز راکی^۴

۱. کارشناس آسیب‌شناسی اجتماعی، دانشگاه علمی و کاربردی، ایران. (نویسنده مسئول).

۲. دانشجوی آموزش ابتدایی، پردیس شهید باهنر، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران.

۳. کارشناس مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور دولت‌آباد، ایران.

۴. کارشناس معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوارسگان، خوارسگان، ایران.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲، صفحات ۳۴۳-۳۵۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۹

تاریخ وصول: ۱۴۰۱/۱۲/۲۸

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی ارائه مدل ساختاری نقش میانجی همدلی در رابطه بین بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری در دانش‌آموزان دختر شهر اصفهان انجام شده است. طرح پژوهش توصیفی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. این پژوهش با حضور ۳۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس از بین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ به روش آنلاین انجام شد. برای اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش از پرسشنامه تجربه قلدری-قربانی سایبری (CBVEQ) آنتیادو و همکاران (۲۰۱۶)، مقیاس دشواری در تنظیم هیجان (DERS) گراتز و رومر (۲۰۰۴) و مقیاس همدلی اساسی (BES) جولیف و فارینگتون (۲۰۰۶) استفاده شد. داده‌ها با ضریب همبستگی پیرسون و معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۴ تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین بدتنظیمی هیجانی و همدلی با قلدری سایبری همبستگی معناداری وجود دارد ($P < 0/01$). همچنین نتایج نشان داد مسیرهای مستقیم این پژوهش معنادار شدند و مسیرهای غیرمستقیم بدتنظیمی هیجانی از طریق نقش میانجی همدلی بر قلدری سایبری دانش‌آموزان معنادار بود. بر اساس یافته‌های این پژوهش، مدل نهایی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار بود ($RMSEA = 0/052$ و $P\text{-value} < 0/05$) و مدل نهایی ارزیابی شده از برازندگی مطلوبی برخوردار است و گام مهمی در جهت شناخت عوامل مؤثر بر قلدری سایبری در بین دانش‌آموزان است.

کلیدواژه: قلدری سایبری، بدتنظیمی هیجانی، همدلی.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲

مقدمه

دوره نوجوانی به دلیل تغییرات سریع رشدی و عاطفی، تأثیر مهمی در کیفیت زندگی فرد در دوره‌های بعدی رشد دارد. این تغییرات در بسیاری از موارد موجب بروز مشکلات ناسازگاری، رفتاری و هیجانی می‌شود (موروی و زوواک^۱، ۲۰۱۱؛ به نقل از زارع و همکاران، ۱۳۹۹). یکی از مشکلات سازگاری دوره نوجوانی قلدری است که به عنوان یک سری رفتارهای پرخاشگرانه، دارای فراوانی بالا، که در برابر اطرافیان، همسالان و افراد ضعیف‌تر بروز می‌دهد (الوئوس^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). قلدری در سراسر جهان دارای شیوع است و بسیاری از کودکان و نوجوانان درگیر این رفتارهای قلدرمانه هستند که با قصد آسیب جسمانی و روان‌شناختی به دیگران انجام می‌شود (ثورنبرگ^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). با گسترش فناوری، تلفن همراه، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی نوع جدیدی از قلدری شیوع پیدا کرده که تحت عنوان قلدری سایبری^۴ توصیف شده است (لورنت^۵ و همکاران، ۲۰۲۱). قلدری سایبری نوعی اعمال تجاوز و ارتکاب پرخاشگری است که توسط یک یا چند نفر از طریق ارتباطات الکترونیکی برای حمله به یک فرد که نمی‌تواند از خودش دفاع کند، صورت می‌گیرد و نوعی پرخاشگری آنلاین، توهین، تحقیر و ارباب می‌باشد که با استفاده از اینترنت، تلفن‌های همراه و سایر وسایل الکترونیکی مانند شبکه‌های اجتماعی مجازی انجام می‌شود (شینو^۶، ۲۰۲۰). قربانی سایبری نوعی بزه‌دیدگی مجازی است که فرد از سوی یک یا چند نفر مورد آزار، اذیت، قلدری، تهدید و پرخاشگری قرار می‌گیرد و این قربانی شدن با استفاده از اینترنت، تلفن‌های همراه و سایر وسایل الکترونیکی مانند شبکه‌های اجتماعی مجازی متوجه فرد قربانی می‌شود (پلائز-فرناندز^۷ و همکاران، ۲۰۲۱). قلدری سایبری عموماً با استفاده از تجهیزات الکترونیکی و فناوری‌های جدید صورت می‌گیرد و عمده‌ترین خصیصه‌ی آن عدم وابستگی به ارتباط چهره به چهره بین قلدر و قربانی است. به عبارتی دیگر، قلدری سایبری به عنوان استفاده از فناوری ارتباطی الکترونیکی به منظور تهدید عمدی، آسیب‌رسانی، شرمسار کردن یا محرومیت اجتماعی دیگری تعریف می‌شود (پاچین و هیندوجا، ۲۰۰۶؛ به نقل از بشرپور و زردی، ۱۳۹۸).

عوامل مختلفی به عنوان عوامل خطرآفرین برای بروز قلدری سایبری در نوجوانان به شمار می‌رود که یکی از آنها می‌تواند بدتنظیمی هیجانی^۸ باشد (آراتو^۹ و همکاران، ۲۰۲۱). بدتنظیمی هیجانی باعث به کارگیری راهبردهای سازش نایافته برای پاسخ‌دهی به هیجان‌ها می‌شود. پاسخ‌های غیرقابل پذیرش، دشواری در کنترل رفتارها هنگام مواجهه با آشفتگی‌های هیجانی و نقص در استفاده کارآمد از اطلاعات هیجانی نمونه‌هایی از این راهبردها هستند (تول^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۶؛ به نقل از کرمانی مامازندی و طالع پسند، ۱۳۹۷).

1. Murray & zvoch

2. Olweus

3. Thornberg

4. cyberbullying

5. Llorent

6. Sheinov

7. Peláez-Fernández

8. emotional dysregulation

9. Arató

10 Tull

بدتنظیمی هیجانی، به عنوان یک عامل فراتشخیصی^۱ به عنوان عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی یا پریشانی، دشواری مشارکت در رفتارها و راهبردهای هدفمند و عدم آگاهی هیجانی، مشکل در کنترل تکانه‌ها، نبود شفافیت هیجانی و دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم هیجان‌ات تعریف شده است (سورمان^۲ و همکاران، ۲۰۲۲).

با توجه به آنچه گفته شد بدتنظیمی هیجانی می‌تواند با قلدری سایبری در ارتباط باشند؛ اما آنچه در پژوهش‌های قبلی به آن توجه نشده است نقش متغیرهای میانجی در رابطه بین بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری است. در این پژوهش به بررسی نقش همدلی در رابطه بین بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری پرداخته شده است. همدلی یک مفهوم پیچیده و چندبعدی است که منعکس‌کننده هیجان‌ات دیگران است و به عنوان تلاشی برای درک فعال تجربیات مثبت و منفی دیگران توصیف شده است. به عبارتی دیگر همدلی شامل دو مؤلفه عاطفی و شناختی است که مؤلفه عاطفی آن به عنوان توانایی آگاهی و تجربه احساسات دیگران و مؤلفه شناختی به عنوان توانایی درک و شناسایی احساسات و هیجان‌ات دیگران تعریف شده است (ترونر^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). با توجه به آنچه گفته شد پژوهشی که به ارزیابی جامعی از متغیرهای نامبرده به صورت یکجا و در قالب مدل پرداخته باشد مبتنی بر جستجوهای نگارنده چه در خارج یا داخل از کشور انجام نشده است. به طور کلی تر چنین می‌توان اظهار کرد که حمایت پژوهشی بالایی از رابطه متغیرهای مذکور با قلدری سایبری وجود دارد. با این حال اینکه چه مکانیزم‌هایی رابطه بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری را میانجی‌گری می‌کند تا اندازه زیادی ناشناخته‌اند که همین مسئله اهمیت بررسی نقش متغیرهای میانجی را در رابطه بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری را بیشتر نمایان می‌کند؛ بنابراین با نظر به توضیحات پیشینه، پژوهش حاضر با توجه به شیوع بالای قلدری سایبری در میان جمعیت دانش‌آموزی، با اتکا به پیشینه پژوهش، به این سؤال پاسخ داده می‌شود که آیا قلدری سایبری بر اساس بدتنظیمی هیجانی با نقش میانجی همدلی در دانش‌آموزان قابل پیش‌بینی می‌باشد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش مشتمل از دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند. به رغم عدم وجود توافق کلی و قطعی، به پیشنهاد بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم برای مدلیابی معادلات ساختاری، ۲۰۰ آزمودنی است. به ازای هر متغیر نیز حدود ۱۰ یا ۲۰ آزمودنی لازم است (کلاین^۴، ۲۰۱۶). در این پژوهش برای تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج و احتمال ریزش برخی پرسشنامه‌ها حجم نمونه ۳۰۰ نفر انتخاب شد. از شیوه نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس^۵ (داوطلبانه و به صورت آنلاین) استفاده شد. رضایت آگاهانه افراد آزمودنی برای شرکت در پژوهش از ملاک‌های ورود به پژوهش بودند و ناقص بودن پاسخنامه افراد نمونه از ملاک خروج از پژوهش بودند. به منظور رعایت اصول اخلاقی و انسانی، کدهای اخلاقی مطرح شده توسط سازمان نظام روانشناسی ایران و انجمن روانشناسی آمریکا

1. transdiagnostic indicator

2. Hatkevich

3. Turner

4. Kline

5. convenience sampling

مدنظر قرار گرفت. بر اساس این نکات سه‌گانه زیر در خصوص دانش‌آموزان رعایت شد. ۱- داوطلبانه بودن شرکت در پژوهش؛ ۲- پرسشنامه‌ها بدون نام در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت؛ ۳- امکان انصراف دانش‌آموزان در صورت عدم تمایل به همکاری در هر مرحله از پژوهش. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی و استنباطی عمل شد. در سطح توصیفی جهت سنجش متغیرهای پژوهش از میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در سطح استنباطی جهت بررسی روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌بایی معادلات ساختاری بود. نرم‌افزار تحلیل داده‌ها برنامه SPSS و AMOS نسخه ۲۴ بود.

ابزار پژوهش

پرسشنامه تجربه قلدری-قربانی سایبری^۱ (CBVEQ) آنتیادو^۲ و همکاران (۲۰۱۶): این پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال است که دو مؤلفه قلدری سایبری^۳ با سؤالات ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳ و ۲۴؛ قربانی سایبری^۴ با سؤالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲ را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری مقیاس در طیف ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود که این صورت که به هرگز ۱ نمره، یک یا دوبار ۲ نمره، بعضی اوقات ۳ نمره، اکثر مواقع ۴ نمره و هر روز ۵ نمره داده می‌شود. در داخل ایران برای بررسی قابلیت اعتماد پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب قلدری سایبری ۰/۷۵، قربانی سایبری ۰/۷۸ و کل پرسشنامه ۰/۷۹ محاسبه شده است. همچنین اعتماد پرسشنامه به روش بازآزمایی بررسی شده است که ضریب همبستگی به فاصله ۱ هفته برای قلدری سایبری ۰/۶۳ و قربانی سایبری ۰/۶۹ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است (بشرپور و زردی، ۱۳۹۸). در داخل ایران در سایر پژوهش‌ها، ضریب آلفای کرونباخ برای قلدری سایبری ۰/۸۳ و قربانی سایبری ۰/۷۷ (محمدی و همکاران، ۱۴۰۱) و در یک پژوهش دیگر ضریب ۰/۸۱ گزارش شده است (صفری و همکاران، ۱۳۹۹). سازندگان مقیاس برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده کرده‌اند که ضرایب برای قلدری سایبری ۰/۸۹ و قربانی سایبری ۰/۸۰ به دست آمده است و روایی عاملی پرسشنامه را بررسی و شاخص رمزی ۰/۳۱ و معنادار به دست آورده‌اند (آنتیادو و همکاران، ۲۰۱۶). در یک پژوهش دیگر برای تأیید پایایی پرسشنامه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمده است (آنتیادو^۵ و همکاران، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمده است.

مقیاس دشواری در تنظیم هیجان^۶ (DERS) گراتز و رومر^۷ (۲۰۰۴): این مقیاس شامل ۳۶ سؤال است و ۶ مؤلفه عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی^۸ با سؤالات ۱۱، ۱۲، ۲۱، ۲۳، ۲۵ و ۲۹؛ دشواری در به‌کارگیری رفتارهای هدفمند^۹ با سؤالات ۱۳، ۱۸، ۲۰، ۲۶ و

1. Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (CBVEQ)

2. Antoniadou

3. cyber-bullying

4. cyber-victimization

5. Fanti

6. Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS)

7. Gratz & Roemer

8. dis acceptance of emotional responses

9. difficulty in employing targeted behaviors

۳۳؛ دشواری کنترل تکانه^۱ با سؤالات ۳، ۱۴، ۱۹، ۲۴، ۲۷ و ۳۲؛ فقدان آگاهی هیجانی^۲ (با سؤالات ۲، ۶، ۸، ۱۰، ۱۷ و ۳۴؛ دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم هیجانی^۳ با سؤالات ۱۵، ۱۶، ۲۲، ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۳۵ و ۳۶؛ و فقدان شفافیت هیجانی^۴ با سؤالات ۱، ۴، ۵، ۷ و ۹) را اندازه‌گیری می‌کند (فولر^۵ و همکاران ۲۰۱۹). نمره‌گذاری مقیاس در طیف ۵ درجه‌ای از تقریباً اصلاً تا تقریباً همیشه نمره‌گذاری می‌شود. به این صورت که اصلاً ۱ نمره، گاه‌گاهی ۲ نمره، تقریباً در نیمی از موارد ۳ نمره، بیشتر اوقات ۴ نمره و تقریباً همیشه ۵ نمره تعلق می‌گیرد. سؤالات ۱، ۲، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۷، ۲۰، ۲۲، ۲۴ و ۳۴ دارای نمره‌گذاری معکوس هستند (بگیان کوله مرز و همکاران، ۱۳۹۸). پایایی آزمون-بازآزمایی برای عدم پذیرش پاسخ هیجانی ۰/۶۹، دشواری در به‌کارگیری رفتار هدفمند ۰/۵۷، دشواری کنترل تکانه ۰/۶۸، فقدان آگاهی هیجانی ۰/۸۹، دستیابی محدود به راهبردهای تنظیم هیجان ۰/۸۰، فقدان شفافیت هیجانی ۰/۸۰ و کل سؤالات ۰/۸۸ و معنادار در سطح ۰/۱۰ گزارش شده است (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۸). روایی همگرایی با استفاده از همبستگی پیرسون با افسردگی ۰/۶۹ و کمال‌گرایی جامعه‌محور ۰/۳۶ و با کمال‌گرایی فردمحور ۰/۲۴ به‌دست آمده است. اعتبار سازه با همبستگی پیرسون با استفاده از مؤلفه-نمره کل برای ابعاد ضرایب در دامنه ۰/۴۰ تا ۰/۸۰ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به‌دست آمده است (کونینگهام^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین برای بررسی پایایی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب کل سؤالات ۰/۹۶ گزارش شده است (رفی^۷ و همکاران، ۲۰۱۹). در یک پژوهش دیگر برای بررسی پایایی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که برای خرده مقیاس‌ها در دامنه بین ۰/۸۴ تا ۰/۹۳ (زیفمن^۸ و همکاران ۲۰۲۰) و در یک پژوهش دیگر ضریب کل سؤالات ۰/۹۳ به‌دست آمده است (گوئتا^۹ و همکاران، ۲۰۲۲). در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ به‌دست آمده است.

مقیاس همدلی اساسی^{۱۰} (BES) جولیف و فارینگتون^{۱۱} (۲۰۰۶): مقیاس همدلی توسط جولیف و فارینگتون (۲۰۰۶) تهیه شده است. این مقیاس شامل ۲۰ سؤال است که دو خرده مقیاس همدلی عاطفی با سؤالات ۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۷ و ۱۸؛ همدلی شناختی با سؤالات ۳، ۶، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۹ و ۲۰ را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری مقیاس در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد به این صورت که کاملاً مخالفم ۱ نمره، مخالفم ۲ نمره، تا حدودی ۳ نمره، موافقم ۴ نمره و کاملاً موافقم ۵ نمره تعلق می‌گیرد. در یک پژوهش برای بررسی همسانی درونی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب کرونباخ برای همدلی عاطفی ۰/۸۷ و برای همدلی شناختی ۰/۸۹ به‌دست آمده است (خانجانی و بهادری خسروشاهی، ۱۳۹۶). در یک پژوهش آلفای

1. difficulty controlling the impulse

2. lack of emotional awareness

3. achieving limited excitement strategies

4. lack of emotional clarity

5. Fowler

6. Cunningham

7. Reffi

8. Zeifman

9. Guetta

10. Basic Empathy Scale (BES)

11. Jolliffe & Farrington

کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمده است (کاجی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۶). در خارج از کشور برای بررسی همسانی درونی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب کرونباخ برای همدلی عاطفی ۰/۸۵ و برای همدلی شناختی ۰/۷۹ به دست آمده است (تروتر و همکاران، ۲۰۱۹). در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ سوالات در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۸۷ محاسبه شده است (کاریزالس^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین یک پژوهش آلفای کرونباخ همدلی شناختی را ۰/۷۲، همدلی عاطفی ۰/۷۴ و کل سوالات را ۰/۸۰ به دست آورده است (لین^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آمده است.

نتایج

جدول ۱. تعداد، کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف استاندارد
قلدری سایبری	۳۰۰	۱۴	۴۲	۳۱/۲۵	۸/۲۸۲
عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی	۳۰۰	۷	۲۴	۱۶/۲۴	۵/۲۹۲
دشواری در به‌کارگیری رفتارهای هدفمند	۳۰۰	۷	۲۴	۱۵/۴۱	۴/۷۷۹
دشواری کنترل تکانه	۳۰۰	۷	۲۳	۱۵/۷۷	۴/۷۲۶
فقدان آگاهی هیجانی	۳۰۰	۸	۲۴	۱۵/۹۲	۴/۸۳۳
دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم هیجانی	۳۰۰	۷	۲۴	۱۵/۶۰	۴/۷۰۰
فقدان شفافیت هیجانی	۳۰۰	۷	۲	۱۵/۷۴	۴/۸۱۹
همدلی عاطفی	۳۰۰	۱۱	۳۱	۱۵/۸۵	۶/۲۶۵
همدلی شناختی	۳۰۰	۹	۳۲	۱۴/۸۷	۹/۲۵۱

جدول ۱- تعداد، کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. تعداد آزمودنی‌ها ۳۰۰ نفر بودند. از آنجایی که یکی از مفروضات مهم در معادلات ساختاری وجود روابط همبستگی معنادار بین متغیرهاست در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش آمده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳
۱- قلدری سایبری			
۲- بدتنظیمی هیجانی	۰/۸۵۵ ^{**}		
۳- همدلی	-۰/۴۸۳ ^{**}	-۰/۶۲۴ ^{**}	

** معنادار در سطح ۰/۰۱

جدول ۲- ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بین بدتنظیمی هیجانی و همدلی با قلدری سایبری همبستگی معناداری وجود دارد. همان‌طور که در جدول ۲- نشان داده شد، همبستگی بین متغیرها معنادار است از این‌رو، امکان بررسی مدل پژوهش فراهم گردید که نتایج ضرایب مستقیم، غیرمستقیم و برازش مدل در ادامه آمده است.

1. Carrizales

2. Lin

جدول ۳. ضرایب استاندارد و مسیرهای مستقیم بدتنظیمی هیجانی و همدلی بر قلدری سایبری

معناداری	C.R.	S.E	Beta	مسیرهای مستقیم
۰/۰۱۰	۲/۵۷۳	۰/۱۰۶	۰/۱۴۴	بدتنظیمی هیجانی → قلدری سایبری
۰/۰۰۱	-۱۱/۰۳۸	۰/۱۳۲	-۰/۸۲۹	همدلی → قلدری سایبری

همان‌طور که در جدول ۳- مشاهده می‌شود ضریب استاندارد و مستقیم بدتنظیمی هیجانی و همدلی بر قلدری سایبری معنادار بود. در ادامه جهت بررسی رابطه غیرمستقیم مدل پیشنهادی از روش بوت استروپ در دستور کامپیوتری پریچر و هیز^۱ (۲۰۰۴) است. نتایج روش بوت استروپ برای بررسی مسیرهای واسطه‌ای غیرمستقیم در جدول ۴- ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج بوت استروپ بدتنظیمی هیجانی با میانجی‌گری همدلی بر قلدری سایبری

معناداری	سطح اطمینان ۰/۹۵		مسیر غیر مستقیم
	حد بالا	حد پایین	
۰/۰۰۳	۰/۶۷۳	۰/۴۴۸	بدتنظیمی هیجانی → همدلی → قلدری سایبری

یک فرض زیربنایی الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر وجود مسیر غیرمستقیم است. زمانی که تعداد نمونه چندان زیاد نباشد، بوت استراپ قدرتمندترین و منطقی‌ترین روش برای دستیابی به اثرات غیرمستقیم را فراهم می‌آورد. سطح اطمینان ۰/۹۵ و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استروپ، ۱۰۰۰ است. برای تعیین معنی‌داری بدتنظیمی هیجانی بر قلدری سایبری از طریق نقش میانجی همدلی از روش بوت استروپ در برنامه ماکرو آزمون پریچر و هیز (۲۰۰۴) استفاده شد. بر اساس جدول ۴- نتایج بوت استروپ آمده است. در این روش چنانچه حد بالا و پایین این آزمون هر دو مثبت یا هر دو منفی باشند و صفر مابین این دو حد قرار نگیرد در آن صورت مسیر علی غیرمستقیم معنی‌دار خواهد بود. مطابق نتایج جدول ۴- این قاعده در مورد بدتنظیمی هیجانی بر قلدری سایبری با نقش میانجی همدلی صدق می‌کند. در جدول ۵- شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش آمده است.

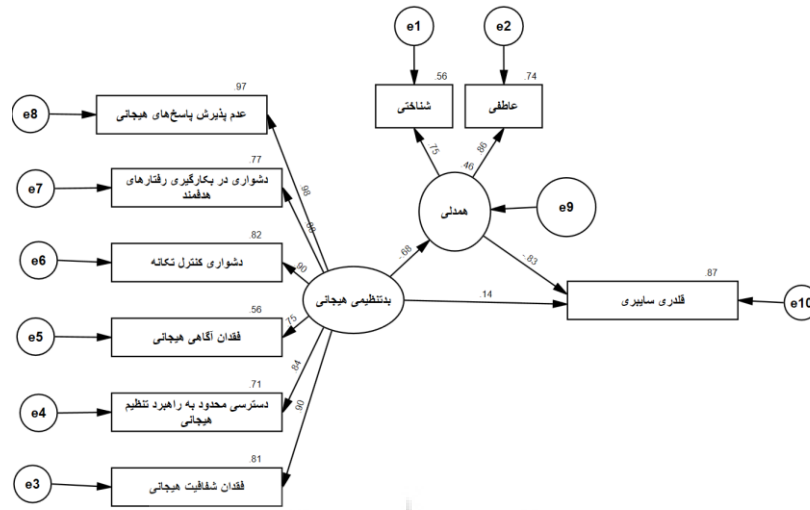
جدول ۵. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی پژوهش

نوع شاخص	شاخص‌ها	مقدار به دست آمده	مقدار قابل قبول
شاخص‌های مطلق	کای اسکوتر هنجار شده (CMIN)	۱۱/۲۵۱	-
	درجه آزادی	۴	کمتر از ۳
	CMIN/DF	۲/۸۱۲	-
شاخص‌های نسبی	سطح معناداری	۰/۰۰۱	-
	خطای ریشه‌ی مجذور میانگین تقریب (RMSEA)	۰/۰۵۲	کمتر از ۰/۰۸
	شاخص تقریب، برازندگی (PCLOSE)	۰/۰۰۱	-
	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	۰/۹۹۷	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)	۰/۹۳۶	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش مقتصد (PCFI)	۰/۷۶۲	بیشتر از ۰/۶۰
	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	۰/۷۲۳	بیشتر از ۰/۶۰
	شاخص برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۹۸۴	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۱۳	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۴۶	بیشتر از ۰/۹۰

جهت آزمون مدل موردنظر در پژوهش حاضر، روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) اعمال گردیده است. برای بررسی برازندگی مدل از شاخص‌های آمده شده در جدول ۵- استفاده شده است. بر اساس نتایج مدل نهایی پژوهش همان‌گونه که مشاهده می‌شود شاخص‌های برازندگی همگی مطلوب هستند. همچنین مقدار به دست آمده از شاخص خطای ریشه‌ی مجذور میانگین تقریب

1. Preacher & Hayes

(RMSEA) کمتر از ۰/۸ است که نشان‌دهنده برازش است (شرمله انگل^۱ و همکاران، ۲۰۰۳). در نمودار ۱- مدل نهایی و برازش شده پژوهش آمده است.

نمودار ۱- مدل نهایی و برازش شده پژوهش

نمودار ۱- مدل ساختاری پژوهش را نشان می‌دهد. مجموع مجذور همبستگی‌های چندگانه (R^2) یا ضریب تعیین برای متغیر قلدری سایبری توسط بدتنظیمی هیجانی برابر با ۰/۸۷ به دست آمد، این موضوع بیانگر آن است که بدتنظیمی هیجانی با میانجی‌گری همدلی در مجموع ۸۷ درصد از واریانس قلدری سایبری را تبیین می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش بررسی ارائه مدل ساختاری نقش میانجی همدلی در رابطه بین بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری در دانش‌آموزان دختر شهر اصفهان انجام شده است. نتایج نشان داد که بین بدتنظیمی هیجانی و همدلی با قلدری سایبری همبستگی معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد مسیرهای مستقیم این پژوهش معنادار شدند و مسیرهای غیرمستقیم بدتنظیمی هیجانی از طریق نقش میانجی همدلی بر قلدری سایبری دانش‌آموزان معنادار بود. بر اساس یافته‌های این پژوهش، مدل نهایی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار بود و مدل نهایی ارزیابی شده از برازندگی مطلوبی برخوردار است و گام مهمی در جهت شناخت عوامل مؤثر بر قلدری سایبری در بین دانش‌آموزان است. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات آراتو و همکاران (۲۰۲۱) همسویی دارد. می‌توان این‌گونه تبیین کرد که تنظیم هیجان، شکل خاصی از خودتنظیم و فرایندی است که افراد از طریق آن هیجان‌هایشان را به منظور پاسخ‌دهی مناسب به درخواست‌های محیطی خود به شکلی هشیار یا ناهشیار تنظیم می‌کنند. دشواری در تنظیم هیجان از طریق بروز مشکلاتی در آگاهی، درک و پذیرش هیجان‌ها، فقدان دسترسی به راهبردهای انطباقی در مواجهه با هیجان‌ها و یا ناتوانی در کنترل رفتار به هنگام مواجهه با هیجان‌ها و یا ناتوانی در کنترل رفتار به هنگام مواجهه با انگیزندگی‌های شدید

1. Schermelleh-Engel

هیجانی توصیف شده است (گراتز و رومر، ۲۰۰۴). مشکل در توانایی تنظیم هیجانی با قلدری مرتبط است و نقش مهمی را در آن ایفا می‌کند بدین معنا که افزایش مشکلات در توانایی تنظیم هیجانی می‌تواند رفتارهای قلدرانه را در پی داشته باشد. در تبیین این موضوع باید اذعان داشت که در پدیده قلدری، نقص‌هایی در ابعاد مختلف هیجانی وجود دارد که منجر به قلدری، زد و خورد و قربانی قلدری شدن می‌شود. در واقع مشکلات در پذیرش پاسخ‌های هیجانی و رفتارهای هدفمند، دشواری در مهار تکانه، نبود آگاهی و وضوح هیجانی و همچنین نداشتن راهبردهای هیجانی مناسب باعث می‌شود که افراد در سطوح فردی، بین فردی و جمعی با مشکلات بیشتری مواجه شوند و قادر به حل آن از طریق روش‌های مقابله‌ای کارآمد نباشند؛ در نتیجه قلدری به عنوان مکانیسمی برای مقابله با مشکلات استفاده می‌شود. بر همین اساس، توانایی تنظیم هیجانی یک عامل پیش‌بینی کننده مهم در قلدری سایبری است که سطوح پایین این توانایی می‌تواند سطوح بالای قلدری را پیش‌بینی کند. از سوی دیگر بدتنظیمی هیجانی باعث می‌شود که افراد نسبت به همسالان و اطرافیان خود همدلی نداشته باشند و وقتی نسبت به آنان همدلی نداشته باشند دیدگاه آنان را درک نکرده و اقدام به قلدری به آنان می‌کنند. لذا منطقی است گفته شود که همدلی در رابطه بین بدتنظیمی هیجانی با قلدری سایبری نقش میانجی ایفا کند.

در استفاده از نتایج باید دقت داشت که یافته‌های این تحقیق، محدود به دانش‌آموزان دوره متوسطه مشغول به تحصیل در مدارس شهر اصفهان بوده است، بنابراین، در تعمیم نتایج به دیگر شهرها به دلیل تفاوت‌های قومیتی و فرهنگی باید جانب احتیاط را در تعمیم نتایج پژوهش حاضر رعایت کرد. این پژوهش می‌توانست هم به صورت کمی و هم به صورت کیفی انجام شود، اما به دلیل نبود شرایط مصاحبه این امکان در پژوهش حاضر مهیا نبود و یکی از موانع و محدودیت‌های پژوهش حاضر این مورد بوده است. اجرای پرسشنامه‌ها به صورت آنلاین بود، این امکان تنها برای دانش‌آموزانی فراهم بوده است که دسترسی به لینک پرسشنامه داشته‌اند و بسیاری دیگر از دانش‌آموزان که دسترسی به لینک آنلاین نداشته‌اند شانس برای پاسخگویی به سوالات پرسشنامه‌ها را نداشته‌اند که این محدودیت خارج از اختیار پژوهشگر بوده است. پیشنهاد می‌شود برای رفع محدودیت پژوهش این مطالعه روی دانش‌آموزان پسر و همچنین دانش‌آموزان دیگر شهرها انجام شود. چرا که قلدری سایبری می‌تواند تحت تأثیر عوامل فرهنگی و عامل جنسیت افراد قرار داشته باشد و انجام این پژوهش روی افراد دیگر نیز می‌تواند به رفع این محدودیت پژوهش کمک کند. می‌توان دستاوردها و پیامدهای حاصل از این فرضیه پژوهش را در دو سطح نظری و عملی مطرح کرد. در سطح نظری، یافته‌های پژوهش می‌توانند با تبیین نحوه متغیرهای بدتنظیمی هیجانی و همدلی به گسترش دانش، مفاهیم و مدل‌های موجود در زمینه قلدری سایبری دانش‌آموزان کمک کنند. همچنین، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند راهگشای پژوهش‌های جدیدتر به منظور گسترش دانش بدتنظیمی هیجانی و همدلی در زمینه عوامل مؤثر بر شکل‌گیری قلدری سایبری دانش‌آموزان شود.

منابع

- ایمانی، سعید؛ الخلیل، یاسمین؛ و شکری، امید. (۱۳۹۸). رابطه ی نگرش های ناکارآمد با اضطراب اجتماعی در نوجوانان دانش آموز: نقش میانجیگر تنظیم هیجان. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۶ (۳۳)، ۱-۲۸.
- بشریپور، سجاده؛ و زردی، بهمن. (۱۳۹۸). خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجربه قلدری- قربانی سایبری در دانش‌آموزان. *فصلنامه روان‌شناسی مدرسه*، ۸ (۱)، ۴۳-۵۷.
- بگیان کوله مرز، مجتبی؛ کرمی، جهانگیر؛ مومنی، خدامراد؛ و الهی، عادل. (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی سیستم روان‌درمانی تحلیل شناختی- رفتاری و یکپارچه‌سازی رفتاردرمانی دیالکتیکی با درمان شناختی مبتنی بر ذهن شفقت ورز بر کاهش درد ذهنی و دشواری‌های تنظیم هیجانی افراد اقدام‌کننده به خودکشی. *فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی*، ۹ (۳۴)، ۳۵-۶۳.
- خانجانی، زینب؛ و بهادری خسروشاهی، جعفر. (۱۳۹۶). بررسی تحول همدلی، اختلالات درونی‌سازی و برونی‌سازی در دانش‌آموزان دختر و پسر ۵ تا ۱۱ سال. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۸ (۳۰)، ۱۹۵-۲۱۸.
- زارع، حسین؛ علیمزادی، مهتاب؛ و رحمانیان، مهدیه. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی بر وابستگی به فضای مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان منطقه سه شهر تهران. *فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۸ (۲)، ۹-۲۰.
- صفری، اقدس؛ امینی، ناصر؛ بهروزی، محمد؛ و جعفری‌نیا، غلامرضا. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی آموزش همدلی با آموزش مبتنی بر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر هوش هیجانی نوجوانان دارای قلدری سایبری. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۸ (۴)، ۵۵۳-۵۶۷.
- کاجی اصفهانی، سعیده؛ عارفی، مژگان؛ آقایی جشوقانی، اصغر؛ اصلی آزاد، مسلم؛ و فرهادی، طاهره. (۱۳۹۶). مطالعه همدلی شناختی در دانش‌آموزان با پرخاشگری ارتباطی و آشکار. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۴ (۲)، ۱۱۶-۱۲۴.
- کرمانی مامازندی، زهرا؛ و طالع پسند، سیاوش. (۱۳۹۷). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس دشواری تنظیم هیجان در دانشجویان دانشگاه سمنان. *نشریه علمی و پژوهشی آموزش و ارزشیابی*، ۱۱ (۴۲)، ۱۱۷-۱۴۲.
- محمدی، فریبا؛ حسینیان، سیمین؛ یزدی، سیده‌منور؛ و مردانی‌راد، مژگان. (۱۴۰۱). نقش میانجی‌گری خشم در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با قلدری-قربانی سایبری در دختران نوجوان. *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۷ (۶۰)، ۱۳۱-۱۵۳.
- Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Fanti, K. A. (2019). Traditional and Cyber Bullying/Victimization Among Adolescents: Examining Their Psychosocial Profile Through Latent Profile Analysis. *International Journal of Bullying Prevention*, 1(2), 85-98.
- Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in Human Behavior*, 65, 380-390.
- Carrizales, A., Perchec, C., & Lannegrand-Willems, L. (2019). Brief report: How many dimensions in the prosocial behavior scale? Psychometric investigation in French-speaking adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 16(3), 340-348.
- Cunningham, M. L., Griffiths, S., Baillie, A., & Murray, S. B. (2018). Emotion dysregulation moderates the link between perfectionism and dysmorphic appearance concern. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(1), 59.
- Fowler, J. C., Madan, A., Allen, J. G., Oldham, J. M., & Frueh, B. C. (2019). Differentiating bipolar disorder from borderline personality disorder: Diagnostic accuracy of the difficulty in emotion

regulation scale and personality inventory for DSM-5. *Journal of Affective Disorders*, 245, 856-860.

- Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 26(1), 41-54.
- Guetta, R. E., Cassiello-Robbins, C., Trumbull, J., Anand, D., & Rosenthal, M. Z. (2022). Examining emotional functioning in misophonia: The role of affective instability and difficulties with emotion regulation. *Plos one*, 17(2), 1-10.
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2006). Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of adolescence*, 29(4), 589-611.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th Ed.), New York: The Guilford Press.
- Lin, X., Chen, H., Tan, Y., Yang, X., & Chi, P. (2021). The empathy questionnaire for children and adolescents (EmQue-CA) in Chinese: psychometric properties and measurement invariance. *Asian journal of psychiatry*, 63(1), 1-31.
- Llorent, V. J., Farrington, D. P., & Zych, I. (2021). School climate policy and its relations with social and emotional competencies, bullying and cyberbullying in secondary education. *Revista de Psicodidáctica (English ed.)*, 26(1), 35-44.
- Olweus, D., Solberg, M. E., & Breivik, K. (2020). Long-term school-level effects of the Olweus Bullying Prevention Program (OBPP). *Scandinavian journal of psychology*, 61(1), 108-116.
- Peláez-Fernández, M. A., Chamizo-Nieto, M. T., Rey, L., & Extremera, N. (2021). How Do Cyber Victimization and Low Core Self-Evaluations Interrelate in Predicting Adolescent Problematic Technology Use?. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 3114-3121.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior research methods, instruments, & computers*, 36(4), 717-731.
- Reffi, A. N., Pinciotti, C. M., Darnell, B. C., & Orcutt, H. K. (2019). Trait mindfulness and PTSD symptom clusters: Considering the influence of emotion dysregulation. *Personality and Individual Differences*, 137, 62-70.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8 (2), 23-74.
- Sheinov, V. P. (2020). Questionnaire on Assessing individual vulnerability to cyberbullying: development and preliminary validation. *RUDN Journal of Psychology and Pedagogics*, 17(3), 521-541.
- Sörman, K., Garke, M. Å., Isacsson, N. H., Jangard, S., Bjureberg, J., Hellner, C., & Jayaram-Lindström, N. (2022). Measures of emotion regulation: Convergence and psychometric properties of the difficulties in emotion regulation scale and emotion regulation questionnaire. *Journal of Clinical Psychology*, 78(2), 201-217.
- Thornberg, R., Hunter, S. C., Hong, J. S., & Rönnerberg, J. (2020). Bullying among children and adolescents. *Scandinavian journal of psychology*, 61(1), 1-5.
- Turner, I. N., Foster, J. D., & Webster, G. D. (2019). The Dark Triad's inverse relations with cognitive and emotional empathy: High-powered tests with multiple measures. *Personality and Individual Differences*, 139(2), 1-6.

- Zeifman, R. J., Antony, M. M., & Kuo, J. R. (2020). When being imperfect just won't do: Exploring the relationship between perfectionism, emotion dysregulation, and suicidal ideation. *Personality and Individual Differences*, 152, 109-119.

